

Ксенија Кончаревић (Београд)

Уз питање о предмету конфронтационих лингвокултуролошких испитивања

Кључне речи:
*лингвокултурологија,
 конфронтациона анализа
 руској и српској језика,
 лингвокултуролошко поље,
 лингвокултура.*

У раду се указује на неопходност заснивања конфронтационе лингвокултурологије руског и српског језика. Даје се преглед схватања о предмету конфронтационих истраживања у домену лингвокултурологије, а затим се заснива методологија конфронтационе анализе руског и српског језика у оквиру модела лингвокултуролошког поља.

У досадашњем развоју југословенске и српске конфронтационе русистике, чији је потпуни библиографски преглед за период од 1945. до 2000. године обухваћен четирима ретроспективним библиографијама (Пипер 1984; Пипер 1990; Кончаревић – Трнавац 2004; Вићентић – Пипер 2006), укупно је објављено 536 радова у којима се конфронтирају руски и српски (српскохрватски) језик. По налазима Н. Ајдановић, доминантно место међу језичким нивоима који су представљали предмет проучавања заузимају синтакса (145 радова), лексикологија и фразеологија (110), лексикографија (64), творба речи (61) и морфологија (45 радова) (Ајдано-

вић 2007: 257). Овакви налази су у великој мери и очекивани – они проистичу из традиционалне концепције филолошког образовања и доминантне истраживачке парадигме у лингвистичкој русистици карактеристичне за анализирано раздобље. Изненађујуће је, међутим, одсуство интересовања за поједина истраживачка поља која су у светској русистици у помнутом раздобљу доживела пуну афирмацију, попут стилистике (свега 15 радова), функционалне граматике (4), лингвокултурологије (2 рада) (Ајдановић 2007: 257). У овом раду покушаћемо да поставимо методолошко полазиште за конфронтациона лингвокултуролошка испитивања ру-

Стил 2008

ског и српског језика, уверени да је управо одсуство јасне представе о њиховом предмету и задацима узроковало зазирање од ове дисциплине чије се конституисање у русистици везује још за 70-те године, а снажна експанзија за последњу деценију XX века (подробније о историјату лингвокултурологије у светским размерама в. у: Маслова 2000: 7–14).

152

Лингвокултурологија би се најјезгровитије могла дефинисати као „комплексна научна дисциплина синтетичког типа која проучава узајамну повезаност и интеракцију културе и језика у његовом функционисању и репрезентује тај процес као интегралну структуру јединица у јединству њиховог језичког и ванјезичког (културног) садржаја“ (Воробьев 1999: 126). У задатке лингвокултурологије спадају „проучавање и дескрипција узајамних односа језика и културе“ (Воркачев 2001: 64). Проучавање манифестација националне културе у језику може бити неутрално, одн. спровођено из монолингвалне перспективе, или се вршити на конфронтационом плану; међутим, како с правом примећује П. Филкова, у овом другом случају неопходно је спровести систематизацију и класификацију јединица међу којима ће се идентификовати односи идентичности, сличности и разлика у конфронтираним језицима (Филкова 2004: 195). Ова ауторка као могуће јединице проучавања унутар конфронтационе лингвокултурологије сагледава „лексеми, синтагме, реченице, исказе, текстове, пословице, изреке, крилатице, фразеологизме, историзме, архаизме, околнационална образовања, формуле говорне етикеције, стереотипе, еталоне, симболе, песничке слике, метафоре, поређења, перифразе, еуфемизме, американизме, идеологеме, митове итд.“ (Филкова 2004: 195). На другом месту код П. Филкове

овај списак проширен је и хронизмима, јединицама субкултуре, перифразама, дисфемизмима, рекламним текстовима (Филкова 2005: 14). Код В. А. Маслове као објекти проучавања лингвокултурологије побрајају се нееквивалентне јединице лексике и фразеологије, митологизоване, затим паремиолошке јединице, симболи, стереотипи, ритуали, еталони, јединице етикеције, јединице које се везују за хришћанску културу (Маслова 2001: 12–25). Поједини аутори издвајају специфичне објекте лингвокултуролошке анализе текста – логоепистеме, подводећи под њих цитате, пословице, изреке, крилатице, фразеологизме, афоризме, прецедентна имена и називе (Бурвикова – Костомаров 1999, 154), а има и оних који уводе категорију прецедентних исказа (Захаренко 1999: 141) и прецедентних текстова (Гудков 1999: 97). Већ летимични поглед на инвентар и структурисаност објеката лингвокултуролошких испитивања код разних аутора упућује на закључак о појмовној и термиолошкој неуједначености и одсуству јединствене, непротивречне концептуалне основе на којој би се могла заснивати конфронтациона проучавања у домену лингвокултурологије, посебно она која би имала и апликативну димензију, односно давала могућност примене резултата добијених примарном анализом у лингводидактици, теорији преводњења, лексикографији и др.

На данашњем стадијуму развоја лингвокултурологије солидно методолошко полазиште за утемељење конфронтационих проучавања у овој области, чини нам се, пружа концепт лингвокултуролошког поља што га је засновао В. В. Воробјов (Воробьев 1991: 101–106; Воробьев 1996: 11–14; Воробьев 1997: 57–73) и његова класификација јединица које га конституишу – лингвокултурема (Воробьев 1997: 44–56).

Под лингвокултуролошким пољем, по аналогији са семантичким пољем, Воробјов подразумева „хијерархијски систем јединица које поседују опште значење и репрезентују систем одговарајућих појмова културе“ (Воробјев 1997: 70), структурисан у складу са предметно-појмовном класификацијом реалема које улазе у његов састав, као и према хиперо-хипонимским везама језичких јединица, са издвајањем језгра (лексема-појам или група лексема-појмова), центра (класе основних појмова, реалема са њиховим синонимским, антонимским и другим односима) и периферије (систем граничних реалема – лексема-појмова са секундарном семантичком функцијом). У категорију лингвокултурама Воробјов увршта јединице које поседују дијалектичко јединство лингвистичког и екстралингвистичког (појмовног или предметног) садржаја, везујући их преваходно за лексички ниво језика, али допуштајући могућност да оне буду репрезентоване и устаљеном синтагмом, фрагментом текста или интегралним текстом (Воробјев 1997: 53–56). Овај концепт модификовали смо за потребе лингводидактичког аплицирања (Кончаревић 2007:

9–17), уврстивши међу лингвокултуреме јединице лексичког, фразеолошког, паремолошког и етикецијског нивоа (овакво опредељење, само реализовано на системско-структурном, а не и на функционалном нивоу, налазимо и у: Верещагин – Костомаров 1990: 51–134). У даљем излагању понудићемо оквир за заснивање методологије конфронтационих испитивања руског и српског језика по овом моделу, базирајући се на лингвокултурама које структуришу поље „Руске и српске православне традиције“, које смо одабрали због његове разуђености, изразите културолошке информативности његових конституената, делимичне описаности из монолингвалне (Кончаревић 2001 а) и конфронтационе перспективе (Кончаревић 1999, Кончаревић 2000, Кончаревић 2006), и, не на последњем месту, због суштинске утемељености српске и руске културе на традицијама пониклим у окриљу православне духовности (о овоме в. нпр. Лоски 2001: 100–141; Деретић 2001: 35–46; Јеротић 2001: 147–160, 257–263). Грађу за истраживање ексцерпирани смо из општих лексикографских извора¹ и теолошких речника².

- 1) За руски језик: В. И. Даль, *Толковый словарь живого великорусского языка*, в 4-х т. Москва, 1935; А. И. Молотков (ред.), *Фразеологический словарь русского языка*. Москва, 1967; Н. М. Шанский, В. И. Зимин, А. В. Филиппов, *Опыт этимологического словаря русской фразеологии*. Москва, 1987; В. И. Даль, *Пословицы русского народа*, в 2-х т. Москва, 1984; за црквенословенски језик: Г. Дьяченко, *Полный церковнославянский словарь*. Москва, 1993; за српски језик: В. С. Караџић, *Српски рјечник и сјумачен њемачкијем и лајинскијем ријечима*. Београд, 1898; Матица српска – Матица хрватска, *Речник српскохрватској књижевној језика*, т. 1–6. Н. Сад – Загреб, 1967; Р. Јовановић, Л. Атанацковић, *Системајски речник српскохрватској језика*. Нови Сад, 1980; Ј. Матешић, *Фразеолошки рјечник хрватскога или српског језика*. Загреб, 1982; В. С. Караџић, *Српске народне пословице и друје различне као оне у обичај узетје ријечи*. Београд, 1849.
- 2) С. С. Аверинцев (ред.), *Христианство. Энциклопедический словарь*, в 3-х т. Москва, 1993; С. Вургафт, И. А. Ушаков, *Старообрядчество. Опыт энциклопедического словаря*. Москва, 1996; *Полный православный богословский энциклопедический словарь*, в. 2-х т. Москва, 1992; Г. Н. Складаревская, *Словарь православной церковной культуры*. Санкт-Петербург, 2000.

Конфронтациона анализа у оквиру лингвокултуролошког поља, по моделу који предлажемо, обухватила би следеће кораке:

1. *Сѝрукѝурисање ѝоља*: уочавање (а) језгра (лексика са доминантном културном компонентом) и (б) периферних компонената поља (повезивање лексичког материјала са фразеологијом и паремиологијом).

154

II. *Лексички ниво*: 1. Састављање оријентационог идеографског списка руске и српске културно маркиране лексике која опслужује одређену социокултурну сферу, у нашем случају сферу православне духовности (један овакав списак руске лексике, који укључује преко 500 лексема, наводимо у интегралном виду у: Кончаревић 1999: 206–210).

2. Идентификација нееквивалентне лексике, разрада типологије односа према типу нееквивалентности у односу на културу са којом се врши поређење (исп. Томахин – Фомин 1986: 254–256) и одговарајућа лингвокултуролошка анализа:

а). Уочавање појава *деноѝаѝивне нееквиваленѝности* (лингвокултурема се односи на предмет, појам или ситуацију потпуно непознате другој култури) и њихова лингвокултуролошка анализа: нпр. у ситуацији руско-српског билингвизма у анализираном лингвокултуролошком пољу такве су лингвокултурема рус. *киот, канунник, большиѝ створиѝы, управляѝуѝий делаѝи Патриархиѝ, Учебный комитет, Отдел внешнеѝ церковных сношений, Издательский отдел, Хозяйственное управление, Пенсионный комитет, экзархат, духовная миссия, Патриаршиѝй приход, представительство Патриарха*, срп. *крсна слава, ѝаѝариѝце, завейна слава, чесница, чуваркуѝа, василица, славски колач, Деѝиниѝци, Маѝериѝце, Оѝи, зайис, ѝоложаѝник, свеѝосавље, ѝисаниѝја, ѝаро-*

хиѝал, синѝел, ѝроѝосинѝел, ѝроѝојереѝ сѝаврофор, Верско доброѝворно сѝараѝельсѝво и др. Овакви примери, како је показала анализа у: Кончаревић 1999: 206–210, најзаступљенији су у тематским групама „годишњи богослужбени круг“, „исхрана (православна трпеза)“, „црквена уметност“, „народне традиѝије и обичаѝи“, „устројство Цркве“, „органи црквене власти“; с друге стране, денотативна нееквивалентност је најслабије реализована у тематским групама које означавају реалије општецрквеног карактера, где је национално-културна модификаѝија изостала: „систем манастирског живљења“, „храм ѝегов екстериѝер и ентериѝер“, „одеѝа свештених лица“.

б). Уочавање појава *деноѝаѝивне еквиваленѝности* уз неједнако језичко сѝнификовање (реалија је присутна у обема културама, али у једној од њих не поседује свој посебни језички израз) и њихова презентација. Конфронтирање српског и руског језичког материјала из поља које је предмет наше анализе показује да лингвокултурема из ове подгрупе углавном имају конкретно, најчешће предметно, каткад и процесуално значење: рус. *благовест, трезвон, двузвон, перезвон, перебор, всполошный (набатный) звон, красный (во вся тяжкая) звон*, срп. *задужбина, задужбинар, меѝоѝ, калуѝеруша, ѝромирѝе, ѝромириѝи, једноничѝиѝи* и сл. (детаљније в. Кончаревић 1999: 206–211).

в). Уочавање појава *функционалне сличности* различѝиѝих реалија: нпр. при компаративном постављању српског и руског лексичког материјала добијамо корелативне парове *ѝобусани ѝонедѝѝак – Радониѝа, бадѝѝак – рождественское полено, кољиво – кутѝѝа, Боѝословски факулѝетѝи – Духовная Акадеѝија, Паѝриѝариѝиѝки уѝравни одбор – управляѝуѝий*

делама Патриархије, канонарх, епископ – монаштво, благочинни, итд.

г). Уочавање функционалне различитости или сличних реализација, нпр. опозиције лингвокултурема: *намесник – монаштво, благочинни, економ – расходчик (палатни), чуваркућа – яйцо от первого христосования, славска свећа – свећа, славска икона – икона, кућов – кулич, владичин хлеб – кулич*, итд.

3. Идентификација и лингвокултуролошка анализа лексике са коносоцијом (лексике фона), сачињене од јединица које на појмовном плану имају еквиваленте у језику са којим се пореди, али се не подударају на семантичко-асоцијативном плану (у свести носилаца српског језика и припадника српске националне културе те се лексеме асоцирају са извесним екстралингвистичким – историјским, етнографским, амбијенталним итд. – представама или показују посебну емоционално-експресивну маркираност, при чему конотативна аура није сачињена од индивидуалних асоцијација, већ је то „обележје језика, појава из масовне друштвене, одн. језичке свести“ (Верещагин – Костомаров 1990: 58). Рецимо, лексички фонери српског *манастир* и руског *монаштво* нису потпуно еквивалентни, с обзиром на различитости у погледу издржавања монашких обитељи (у српској култури имамо у виду „писанија“, метохије, прњаворе), народних традиција везаних за одласке у манастир (*сабори* у српским земљама, одн. *богомолје* и *странничество* међу Русима), историјата развоја монаштва у једној и другој средини, итд. Конотативну позадину оваквих лингвокултурама потребно је експлицитно коментаришемо.

4. Идентификација и лингводидактичко коментаришемо лексичких *контак-*

ти – *позајмљеница*, у нашем случају превасходно из грчког и црквенословенског језика, које су одраз историјских околности (православна традиција пренета је на словенско – и источно, и јужно – подручје из Византије, а први писани споменици који репрезентују хришћанску културу настали су на староцрквено-словенском): рецимо, овакве примере налазимо у лексичко-семантичким групама које означавају организациону структуру Цркве – чиновне и послушања (*епископ, архиепископ, митрополит, викар, епархијски, епископ, ђакон, протођакон, иконом, архимандрит, јеромонах, епископ, канонарх, синђел*), богослужбене и ванбогослужбене одежде (*свишар, орач, фелон, епископ, сакос, омофор, камилавка, аналав, параман, скрижаље*), свештене сасуде (*чаша, дискос, антиминс, ризница, дикирја, трикирија, дарохранилница, лжица*), богослужења, молитвословља, дела црквеног песништва (*псалтир, проскомидија, полијелеј, акафиста, антифон, екзистенцијал, ирокимен*). Од значаја за конфронтациону лингвокултурологију може бити и идентификација русизама у српском језику који припадају сфери православне духовности (типа: *бабушка, деснобожа, бојскајел, јуродив, ладан, лампада, мирјанин, иодворје, расколник* – исп. Ајдуковић 1997: 109–307) и њихово лингвокултуролошко коментаришемо – указивање на историјске и културне околности њиховог позајмљивања, као и на случајеве неподударања обима значења истих позајмљеница у два језика, типа: рус. *метание* (земни поклон) – срп. *метаније* (и земни и појасни поклон).

5. Идентификација и лингвокултуролошка анализа лексема са *унутарњим обликом*, чији се буквални смисао формира од значења коренских и афиксалних морфема у њиховом саставу: а) анализа

лексема чија је семантика транспарентна са синхронијске тачке гледишта те је стога културолошки информативна за данашње носиоце језика, нпр. рус. *полунощница, повечерие, дароносица, дарохранилница, семисвечник, надбедренник, подрясник, подризник*, срп. *йолуноћница, йовечерје* (називи богослужења), *дароносица, дарохранилница* (називи сасуда), *надбедренник, йодграсник, найрсни крсї* (делови одеће свештених лица), б) анализа случајева где је унутарња форма „удаљенија“, одн. разоткрива се једино понирањем у етимологију речи, разуме се, са истовременим реконструисањем културолошко-историјског фона: *монах* (грч. *μόνος* – „сам, усамљен“, – *μονάζειν* „бити сам, живети усамљенички, самотовати“, *μοναστής* – „усамљеник“), *монастырь/манастїир* (грч. *μοναστήριον* – „удаљено, забачено, усамљеничко обиталиште“), *инок* – цсл. *инокъ* (од *придева иной, инаковый* – „другачији“), итд.

III. *Повезивање са фразеолошким нивоом*: 1. Идентификација и експликација културолошког потенцијала оних фразеологизама у чијем се значењу експонира денотативни аспект, односно у којима је управо лексичка компонента носилац релевантне информације о одређеној социокултурној сфери, у датом случају православној традицији: рус. *со своей колокольни, мука мученическая, значное место*, срп. *као Божић и Бадњи дан, светском и йеїшком, украо би и Боїородичин йокров, чувати се као враї од светїе водице, йојесїи коме кољиво, йалиїи коме кандило, доћи/долазиїи/йрисїеїи/сїиїи на амин, рећи амин, бројаїи оченаше*, и сл. У питању су, дакле, фразеолошке јединице које „репрезентују националну културу аналитички, јединицама свога састава“ (Верещагин – Костомаров 1990: 85), тако да се лингводидактичка анализа

своди на разматрање културолошки маркиране лексеме.

2. Идентификација и експликација културолошког потенцијала ситуативних фразеологизама, чији се генетски прототип разоткрива позивањем на шира, у нашем случају историјска, етнолошка, хагиолошка, литургичка и друга знања: нпр. рус. фразеологизам *вкусать от пищи святого Антония* инспирисан је житијем оснивача анахоретског подвижавања преп. Антонија Великог, чувеног по строгом пошћењу и изнуравању тела; има и доста ситуативних фразеологизама у чијој је основи обредна пракса православне Цркве – рус. *начать за здравие, а кончить за упокой, одним миром мазаны, воскурять фимиам, раздуть кадило, пуститься во вся тяжкая, причислять к лику святых*, срп. *йалиїи коме кандило, долазиїи/доћи/йрисїеїи/сїиїи на амин, зайалиїи коме свећу, исйалиїи све свеће, йојесїи коме кољиво*. Анализа ове групе фразеологизама умногоме ће зависити од тога да ли је у сваком конкретном случају генетски прототип фразеологизма и данас жив, односно да ли је код изворних носилаца језика могућа његова адекватна рецепција са синхронијске тачке гледишта (тзв. актуелна двопланост фразеолошке јединице), типа срп. *ићи/йрисїајаїи као йасуљ на Божић* („никако не пристајати, не одговарати“), или је двопланост семантике фразеологизма искључиво дијахронијска, тако да просечни носилац језика више није свестан прототипске ситуације, те користи искључиво идиоматско значење. Тако, рус. *подвести под монастырь* („навлекать на кого-либо беду, неприятность; ставить в затруднительное, безвыходное положение“) може имати два, у свести носилаца савременог руског језика већ заборављена генетска прототипа: прво,

праксу насилног постригавања или при-мања монашког чина под притиском животних недаћа, и друго, чињеницу да су у прошлости многе непријатељске војске доживљавале поразе под манастирским зидинама, које су имале и фортификацијску намену.

3. Идентификација истоветности, сличности и разлика у структури културолошки маркираних фразеолошких јединица. Тако, уколико бисмо као полазну основу прихватили концепцију Ј. П. Солодуба (Солодуб 1985: 12–24), конфронтирањем српског и руског материјала могли бисмо уочити следеће међујезичке структурно-типолошке релације и узимати их у обзир при лингвокултуролошкој анализи фразеологизама у целини и њихових лексичких конституената са статусом лингвокултуре: 1. међујезички фразеолошки еквиваленти – (а) апсолутни, са истоветношћу својствене им семантике, формалне организације, укључујући и присуство еквивалентних лексичких лингвокултурама, и прототипа садржаног у њиховој основи: срп. *звонити у сва звона* – рус. *звонитъ во все колокола*, и (б) релативни, са извесним разликама на плану лексичког састава или граматичке структурираности, које нису релевантне са становишта семантике и прототипа испитиваних фразеологизама: срп. *књига са седам њечаша* – рус. *книга за семью печатями*, *дацији анаџему* – *предать анафеме*, *џравити од која свеца* – *причислять к лику святых*, *даји шџа на велика звона* – *звонитъ во все колокола*; 2. међујезички фразеосемантички адекватни, са истоветношћу семантике и блискошћу прототипске основе: срп. *џалији кандило* – рус. *курить / воскурять фимиам*; 3. семантички адекватни, којима је својствена истоветност на семантичком плану и различитост на плану прототипске организације (при чему про-

тотип може припадати истом или неком другом лингвокултуролошком пољу): срп. *на свеџо ниџарџево / на свеџоџ Живка* – рус. *до морковкина заговенья, џедне џоре лисџи* – *одним миром мазаны*; 4. псеудоеквиваленти, са различитом семантиком и истим или блиским прототипом: срп. *џалији свеџу и Боџу и џаволу* – рус. *ни Богу свечка, ни черту кочерга; добџи шџа на Јурџево* – *вот тебе, бабушка, и Юрьев день; биџи криџен* – *такоџ-сякоџ, немазаныџ*.

IV. Повезивање са џаремолошким нивоом: 1. Идентификација и експликација културолошког потенцијала паремија које одређену социокултурну сферу, у нашем случају православне традиције репрезентују аналитички – јединицама свога састава, културолошки маркираним лексемама са тематском припадношћу анализираној лингвокултуролошкој сфери, типа: рус. *Фимиамы от мук не избавят, Не всяк монах, на ком клобук, С нами крестная сила, Бог не убог, а Никола милостив*, срп. *Било џроскура, диџе џоџова; Зна Боџи чиџе масло у кандилу џори; Где је слава, онде је и Србин*, и сл.

2. Идентификација и експликација културолошког потенцијала ситуативних паремија, чији је генетски прототип везан за типичне ситуације из црквеног живота, обичаје, традиције, предања, веровања, поглед на свет (*Помолись, попустись, да и в путь соберись, Не помолившись Богу, не ездят в дорогу, Без сборничка под образа не становятся, Зна Боџи чиџе масло у кандилу џори, Доџе џосџи џа разори џосџи*). Нарочито су занимљиве паремије које се односе на исту реалију, појаву или ситуацију чији се фон (представе и генерализације које се датој реалији, појави или ситуацији приписују) у двома националним културама не подударе. Тако, рецимо, представа о светом Николају

Мирликијском Чудотворцу, једном од најпоштованијих светитеља и на Истоку и на Западу, у српском и руском паремолошком фонду знатно се разликује: код Руса постоји веровање да је св. Никола једна од ипостаси Св. Тројице, да је он идентичан са Богом (нпр. *Святитель Никола, силен Бог наш*; изрека *Никола с нами* у том смислу може се посматрати као трансформација изреке *С нами Бог*), основни посредник између Бога и човека (*Проси Николу, а он Спасу скажет*), који је чак супротстављен Богу (*Бог не убог, Никола не нищий, Ежели Бог пособит, Никола поможет*), најмоћнији небески заштитник (*Нет за нас поборника супротив Николы*), покровитељ земљорадње и сточарства (*На поле Никола – общий бог, Не посеешь – так Никола перст не воткнет*), па чак и заступник руског народа (*русский бог*) (Успенский 1982: 10, 22, 41–42, 55, 119–122), што није присутно у језичкој свести носилаца српског језика. Етнокултурна специфичност паремија може бити и резултат посебних доктрина пониклих у окриљу православне духовности, као што је случај код руског староверства са његовим бројним огранцима (тако, староверска средина изнедрила је паремије попут следећих: *Кто Бога боится, тот в церковь не ходит, Иуда брал соль щепотью, поэтому щепотью креститься грех, Кто кофе пьет, того Бог убьет, Огненное крещение – искупление, Себя хлещу – Христа ищю, Себя скоплю – себе рай куплю*, за чије разумевање су неопходна одговарајућа фонска знања историјског и етнолошког карактера).

Фундаментална анализа наведених класа и категорија спроведена конфронтационим методом поседује и своју апликативну димензију – примену добијених спознаја у лингводидактици, теорији пре-

вођења, лексикографији и др. У једној од претходних публикација засновали смо карактеристичне методолошке поступке лексикографске обраде лексема са доминантном културном компонентом – транслацију (у једнојезичном речнику), трансмутацију (у преводном речнику) и хибридни тип семантизације (у двојезичној лексикографији, при интерпретирању историзама и лексема са унутањом формом), а констатовали смо и три типа најчешћих грешака у погледу квалитета и квантитета експлицитане лингвокултуролошке информације у руско-српским речницима – редукуцију информације, идентификациону акултурацију и проширивање информације (Кончаревић 1999: 214–217).

У овом раду покушали смо да заснујемо концепцију модела лингвокултуролошког поља која омогућава доследно конфронтирање лингвокултуролошких јединица заступљених у његовом саставу и применимо једну модерну научну парадигму дескрипције функционисања језика у интеракцији са културом у сегменту слике света који се односи на одраз православне духовности у руским и српским лингвокултурамама различитих нивоа. Свакако да је овај модел, са евентуалним модификацијама у зависности од самог језичког материјала, применљив и на лингвокултуролошки опис других релевантних сегмената стварности. Сматрамо да би његовом применом били постављени темељи конфронтационој руско-српској и српско-руској лингвокултурологији, која би у наредним етапама развоја прелазила и на анализу ширих концентара лингвокултуролошког материјала, онога који се идентификује на нивоу текста. У овоме видимо један од најактуелнијих задатака наше лингвистичке русистике.

summary

Σ Concerning the issue of confrontational linguoculturological researches

This paper deals with the necessity of founding the confrontational linguoculturology of Russian and Serbian language. A number of concepts concerning the issue of the confrontational researches in the field of the linguoculturology is presented here, and then follows the basis of the methodology of the confrontational analysis of Russian and Serbian languages within the model of the linguoculturological field. The basic units of analysis – linguoculturemes of the hierarchically organized classes and categories are outlined and systematized, and the methodology of their systematic and structural and functional research is described with an aim of noticing the sameness, similarities and differences between Russian and Serbian languages. The theoretical concepts are based on linguoculturemes which structure the field of “Russian and Serbian Orthodox tradition”.

159

Литература

- Ајдуковић 1997: **Ајдуковић, Јован**. Русизми у српскохрватским речницима. Принципи адаптације. Речник. – Београд: Фото Футура. – 331 с.
- Ајдановић 2007: **Ајдановић, Наташа**. Контрастивно проучавање руског и српског језика. – In: Славистика. – Београд. – Књ. 11. – С. 244–259.
- Бурвикова – Костомаров 1999: **Бурвикова, Н. Д., Костомаров, В. Г.** Лингвокултурологическе еиднице в обучении језыку. – In: Материалы IХ конгресса ма прјал (Братислава, 16–21 августа 1999). Доклады и сообщения российских ученых. – Bratislava: ма прјал – Asociacia rusistov Slovenska. – С. 153–158.
- Верещагин – Костомаров 1990: **Верещагин, Е. М., Костомаров, В. Г.** Язык и культура. – Москва: Русский язык. – 269 с.
- Вићентић – Пипер 2006: **Вићентић, Биљана, Пипер, Предраг**. Библиографија српске лингвистичке русистике (1991–2000). – Нови Сад: Матица српска. – 141 с.
- Воркачев 2001: **Воркачев, В. С.** Лингвокултурология, языковая личность, концепт. – In: Филологические науки. – Москва. – № 1. – С. 59–68.
- Воробьев 1991: **Воробьев, В. В.** К понятию поля в лингвокултурологии (общие принципы). – In: Русский язык за рубежом. – Москва. – № 5. – С. 101–106.
- Воробьев 1996: **Воробьев, В. В.** Теоретические и прикладные аспекты лингвокултурологии. Автореферат диссертации на соискание ученой степени д-ра фил. наук. – Москва: Российский университет дружбы народов. – 40 с.
- Воробьев 1997: **Воробьев, В. В.** Лингвокултурология (теория и методы). – Москва: Российский университет дружбы народов. – 331 с.
- Воробьев 1999: **Воробьев, В. В.** О статусе лингвокултурологии. – In: Материалы IХ конгресса ма прјал (Братислава, 16–21 августа 1999). Доклады и сообщения российских ученых. – Bratislava: ма прјал – Asociacia rusistov Slovenska. – С. 123–128.
- Гудков 1999: **Гудков, Д. Б.** Прецедентные имена в языковом сознании и дискурсе. – In: Материалы IХ конгресса ма прјал (Братислава, 16–21 августа 1999). Доклады и

- сообщения российских ученых. – Bratislava: МАПРЯЛ – Asociacia rusistov Slovenska. – С. 95–100.
- Деретић 2001: **Деретић, Јован**. Културна историја Срба. – Београд – Крагујевац: Филолошки факултет – Нова светлост. – 336 с.
- Захаренко 1999: **Захаренко, И. В.** Прецедентные высказывания как объект лингво-когнитивного анализа. – In: Материалы 1х конгресса МАПРЯЛ (Братислава, 16–21 августа 1999). Доклады и сообщения российских ученых. – Bratislava: МАПРЯЛ – Asociacia rusistov Slovenska. – С. 149–143.
- Јеротић 2001: **Јеротић, Владета**. Србија и Срби: између изазова и одговора. – Београд – Бања Лука: *Ars Libri* – Бесједа. – 277 с.
- Кончаревић 1999: **Кончаревић, Ксенија**. Руска лексика из религијско-црквене сфере и њена лексикографска обрада (социолингвистички и лингвокултуролошки приступ). – In: Творбена и лексичка семантика у српском и другим словенским језицима. Радови са 1v лингвистичког скупа „Бошковићеви дани“ (Подгорица, 8–9. 10. 1998). – Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности. С. 205–218.
- Кончаревић 2000: **Кончаревић, Ксенија**. Функционални приступ у лингвокултурологији (култ св. Николаја Мирликијског кроз призму конфронтационе руско-српске лингвокултурологије). – In: Српски језик. – Београд – Никшић. – Књ. 5, св. 1–2. – С. 449–468.
- Кончаревић 2001: **Кончаревић, Ксенија**. Српски језик кроз призму хришћанске духовности, традиције и културе. – In: Две хиљаде година хришћанства – духовност, култура и историја. Зборник радова са научног скупа (21–22. август 2000). – Деспотовач: Градска библиотека. – С. 39–53.
- Кончаревић 2007: **Кончаревић, Ксенија**. Lingvodidaktička primena modela lingvokulturološkog polja. – In: J. Vučo, J. Runić (prir.), Savremene tendencije u nastavi jezika i književnosti. Zbornik radova sa simpozijuma (Beograd, 7–8. april 2006). – Beograd: Filološki fakultet. – С. 9–17.
- Кончаревић – Трнавац 2004: **Кончаревић, Ксенија, Трнавац, Радослава**. Библиографија југословенске лингвистичке русистике (1986–1991). – Нови Сад: Матица српска. – 147 с.
- Кончаревић 2006: **Кончаревић, Ксенија**. Традиции русского и сербского монашества в зеркале сопоставительной лингвокультурологии. – In: Болгарская русистика. – София. – № 3–4. – С. 31–45.
- Лоски 2001: **Лоски, Николај**. Карактер руског народа. – Београд: Логос. – 277 с.
- Маслова 2000: **Маслова, В. А.** Лингвокултурологија: историја и теорија. – In: Русский язык в центре Европы. – Banska Bystrica. – № 3. С. 7–14.
- Маслова 2001: **Маслова, В. А.** Введение в лингвокультурологию. – Москва: Наследие. – 207 с.
- Пипер 1984: **Пипер, Предраг**. Библиографија југословенске лингвистичке русистике (1945–1975). – Нови Сад: Матица српска. – 247 с.
- Пипер 1984: **Пипер, Предраг**. Библиографија југословенске лингвистичке русистике (1976–1985). – Нови Сад: Матица српска. – 182 с.
- Солодуб 1985: **Солодуб, К. П.** Русская фразеология как объект сопоставительного структурно-типологического исследования (на материале фразеологизмов со значением качественной оценки лица). Автореферат диссертации на соискание ученой степени д-ра фил. наук. – Москва: МГПИ. – 53 с.
- Томахин – Фомин 1986: **Томахин, Г. Д., Фомин Б. Н.** Проблематика сопоставительного лингвострановедения. – In: VI конгресс МАПРЯЛ. Доклады советской делегации. – Москва: Русский язык. – С. 252–261.

- Успенский 1982: **Успенский, Б. А.** Филологические разыскания в области славянских древностей. – Москва: Просвещение. – 346 с.
- Филкова 2004: **Филкова, Пенка.** Сопоставительная лингвокультурология (проблемы и задачи). – In: Станкович, Б. (ред.). Проекты по сопоставительному изучению русского и других языков. Доклады (Белград, 1–4 июня 2004). – Белград: Славистическое общество Сербии. – С. 190–198.
- Филкова 2004: **Филкова, Пенка.** Единицы сопоставительной лингвокультурологии. – In: Международна научна конференция „Междуетнически контакти. Изток – Запад – Интеркултурна комуникација“ (Шумен, 24–26 септември 2004). – Шумен: Шуменски университет. – С. 9–20.